

b. Novice so objavile besede raztresene po Sloveniji za obče blago. c. Novice vpeljale kranjsko govorico — pomnoženo z drugimi — kot obče slovenski pisni jezik. d. Novice so vzbudile narodno zavest... „In tako je pod streho slovensko poslopje, zidano na 4 močne stebre; sedaj se lahko izdeluje znotraj, dalje dovršuje in širi na vse strani — treba še urno notranje oprave, pohošja, kinča“.

Kopitarjeva *Spomenica* l. 1880 ima str. 146–171: „*Slavorum cisdanubianorum historiae conspectus chronologicus usque ad obitum S. Methodii*“ (Glag. Cloz. LXXVI). Poslovenil z lastnimi opombami P. Ladislav Hrovat. — Iz „*Progr. Obergymn. Rudolfs-*

wert“ l. 1878 je tu ponatisnjeno tudi: J. Kopitar in sedanja slovenska slovnica“ (str. 112–114).

Zvon l. 1889 priobčuje „Še nekoliko opazk k Janežič-Sketovi „*Slovenski slovnici*“ (str. 697–9 in 761): Slovenski konjunktiv. Pogojni stavki. Raba besedice naj. — L. 1890 str. 683–5: Dodatki slovenski gramatiki. Ablativi so: Ablativ načina, orodnik, pridevni, časovni, prislovni (z obliko lokala). P. Ladislav.

Želim, da bi mi pobratim „križani in kronani“ P. Ladislav — v pokoju nepokojen — čvrsto deloval na slovstvenem polju slovenskem še mnogaja leta!

## Književnost.

**Letna šolska poročila.** 6. *Letno poročilo štirirazredne deske in dvorazredne dekleške ljudske šole v Kranji.* Število učencev 281, število učenek 171. Za višji razred sposobnih 300 (= 66%). S to šolo združeno obrtno nadaljevalno šolo je obiskovalo 71 rokodelčev. Učiteljsko osebje: Kuster M. (nadučitelj), Grčar J. in Kukelj A. (veroučitelja), Pezdich J., Lacheiner E., Režek J., Jugovic F., Golf K.

7. *Letno poročilo štirirazredne deske ljudske šole v Škofji Loki.* Število učencev 310; za višji razred sposobnih 228 (= 77%). S to šolo združeno obrtno nadaljevalno šolo je obiskovalo 83 rokodelčev. Učiteljsko osebje: Papa F. (nadučitelj), Tomažič I. (veroučitelj), Cetelj L., Krenner B., Kramar M., Jaklič F. Poročilo ima kratek spis „vzgojni pomen petja“ od B. Krennerja.

8. *Jahresbericht der Volksschule in Neumarkt* (samo nemško). Število otrok 418 (14 z nemškim maternim jezikom); za višji razred sposobnih 260 (= 62%). S to šolo združeno obrtno nadaljevalno šolo je obiskovalo 82 rokodelčev. Učiteljsko osebje: Kragl J. (nadučitelj), Merčun R. (veroučitelj), Kmet A., Mally K., Cvirn J., Globožnik A., Borovsky Marija, Ihan Gabrijela.

9. *Letno poročilo štirirazredne deske ljudske šole v Kamniku.* Število učencev 224; za višji razred sposobnih 137 (= 67%). S to šolo združeno obrtno nadaljevalno šolo je obiskovalo 65 rokodelčev. Učiteljsko osebje: Burnik J. (nadučitelj), Oblak J. in P. Romuald Jereb (veroučitelja), Traunte L., Stefančič A., Stiasny Lj.

10. *Letno poročilo trirazredne dekleške ljudske šole v Kamniku.* Število učenek 195; za višji razred sposobnih 137 (= 70%). Učiteljsko osebje: Čenčič

J. (nadučitelj), Muhovec Bl. (veroučitelj), Verné Frančiška, Klančar Avgusta.

11. *Letno poročilo trirazredne ljudske šole v Mengši.* Število otrok 280; za višji razred sposobnih 210 (= 74%). Učiteljsko osebje: Javoršek A. (nadučitelj), Zaletel L. (veroučitelj), Sirc P., Gerkman Emilija. Poročilo ima na čelu jako zanimiv spis „Nekdanji Mengšanje“.

12. *Letno poročilo štirirazredne ljudske šole v Krškem.* Število otrok 208. Obrtno nadaljevalno šolo je obiskovalo 30 rokodelčev, kmetijski tečaj pa 29. Učiteljstvo: Gabršek F. (nadučitelj in c. kr. okrajni šolski nadzornik), Knavs I. (veroučitelj), Ravnikar J., Michel Marija, Schmidinger Ana. V zimskem času je imela šola tudi šolarsko kuhinjo, katera je imela 169 gl. stroškov.

13. *Letno poročilo štirirazredne deske ljudske šole v Rudolfovcu.* Število otrok 209, za višji razred sposobnih 174 (= 83%). Učiteljsko osebje: P. Florentin Hrovat (vodja), P. Izidor Normali (veroučitelj), P. Viljem Vindišar, P. Inocencij Koprivec, P. Avrelj Knafelj.

14. *Letno poročilo štirirazredne ljudske šole v Metliki.* Število otrok 386; za višji razred sposobnih 236 (= 61%). Učiteljsko osebje: Šest A. (nadučitelj), Pavlič I. in Avsec F. (veroučitelja), Gregorač F., Parma Matilda, Schönbrunn F.

15. *Letno poročilo štirirazredne ljudske šole v Postojni.* Število otrok 401; za višji razred sposobnih 263 (= 65%). S to šolo združeno obrtno nadaljevalno šolo je obiskovalo 33 rokodelčev. Učiteljsko osebje: Thuma J. (nadučitelj in c. kr. šolski nadzornik), Zakrajšek F. (veroučitelj), Josin T., Dimnik J., Praprotnik Ivana, Praprotnik Viktorija, Perušek Karolina.

16. *Neunter Jahresbericht der Knaben-Bürger-schule in Gurfeld.* Število učencev  $33 + 27 + 11 = 71$ . Učiteljsko osebje: Lapažne I. (ravnatelj), Bezljaj J., Dr. Romih T., Knave I. Poročilo ima na čelu „Kratek pouk o menjicah“ iz dr. Romihove knjige „Obrtno knjigovodstvo z ozirom na obrtne šole“, katero knjigo smo v letošnji 4. številki „Učit. Tov.“ opisali. Pridan pa je poročilo še „Pregled meteoroloških opazovanj na tej šoli“.

17. *Letno poročilo narodnih šol v ljubotomskem okraju.* To prav lepo sestavljeno poročilo, katero je založilo ljubotomsko učiteljsko društvo, ima nastopne oddelke: 1. Verženski vojvode (spisal L. Janžekovič); 2. Zemljepisna črtica (sestavil J. Kryl); 3. Nekaj o pridelovanju sočivja (spisal T. Pušenjak); 4. Iz ljubotomerske šolske kronike; 5. Razredba šolske mladine iz vseh 8 šol tega okraja, na čelu okr. šolski svet tu in pri vsaki šoli krajni šolski svet in učiteljsko osebje.

18. *Jahresbericht des k. k. Obergymnasiums in Rudolfswert.* Na čelu poročila je znanstven spis „Zloženke v novi slovenščini“ od prof. R. Peruška. Na zavodu je bilo razven ravnatelja A. Senekoviča še 19 učnih močij. Učencev je bilo  $58 + 23 + 31 + 20 + 26 + 22 + 26 + 19 = 225$ . Za višji razred sposobnih je bilo 153 (= 68%), k ponavljalni preizkušnji pripuščenih pa 26. Nemcev je bilo 10, potem 1 Čeh. 1 Lah, ostali pa so bili Slovenci po maternem jeziku. S tem zavodom združena obrtna nadaljevalna šola je imela 70 učencev.

19. *Jahresbericht der k. k. Staats-Oberrealschule in Laibach.* Na čelu poročila je prof. Knapitschey znanstven spis „die Einwirkung des Wassers auf Blei im Allgemeinen und insbesondere die des Wassers der städt. Wasserleitung in Laibach“. Ker se je letos otvoril ljubljanski vodovod, je ta razprava kaj primerna osebiti iz peresa odličnega strokovnjaka, ki je ves čas, kar se je vodovod razpravljal in izdeloval, pri tem obširnem delu kot kemik sodeloval. Na zavodu je bilo razven ravnatelja dr. R. Junowicza še 18 učnih močij. Učencev je bilo  $115 + 101 + 60 + 83 + 20 + 22 + 14 = 370$ , in sicer po maternem jeziku 125 Slovencev in 157 Nemcev, ostali pa druge narodnosti. Za višji razred sposobnih je bilo 265 (= 72%), k ponavljalni preizkušnji pripuščenih pa 43. S tem zavodom združena obrtno nadaljevalna šola je imela 242 učencev. Na ovitku je zaznamek razprav iz vseh letnih poročil od leta 1852/3 dalje.

20. *Jahresbericht des k. k. Obergymnasiums in Laibach* ima na čelu znanstven spis „Die Sprache des Satirikers Persius“ od prof. J. Šorna. Na zavodu je delovalo razven ravnatelja J. Šunana (sedajšnjega deželnega šolskega nadzornika) še 39 učnih močij. Učencev je bilo v 21 razredih  $211 + 176 + 124 + 47 + 101 + 65 + 48 + 67 = 889$ . Od teh je bilo 685 Slovencev, 112 Nemcev, ostali so bili druge narodnosti. Za višji razred sposobnih je bilo 589 (= 66%), k ponavljalni preizkušnji pripuščenih pa 110.

21. *Izveštaj kr. učiteljske šole i vježbavnice u Zagrebu* ima na čelu prav izboren spis učitelja glasbe V. Novaka o glasbi. Na drugem mestu je popolna naučna osnova, pregled ur, učiteljsko osebje, knjižnica, učila, ukazi, letopis, pismene naloge, podpore, statistika in imenik.

**Nastenske table za prvi pouk v računstvu** sestavlja Jožef Kyzlik, nadučitelj v Solopiskcu. Založil Karl Jansky v Táboru (Češko). — O važnosti nazornega poučevanja računstva, posebno v elementarnem razredu smo vsi jednega mnenja. Po-udarjam tu početno računanje radi tega, ker se v elementarnem razredu mora postaviti temelj vsemu nadaljnjemu računanju. Je-li pa temelj našemu računstvu kaj drugega, nego prva desetica — podlaga dekadnemu sistemu. Da se malemu računarju zagotovi uspešno nadaljno računanje, mora si pridobiti v prvem razredu jaso in določen nazor o številih prve desetice. G. nadučitelj Kyzlik je sestavil table v velikosti  $66 \times 54$  cm., s katerih pomočjo si učenci lahko pridobijo natančne pojmove o številih prve desetice. Na njih so upodobljene razne stvari iz otroškega kroga, katerim je dotično število karakteristični znak. Razven tega so na tablah tipi pisanih in tiskanih števil, taki, kakor so v naših šolah v rabi in tako veliki, da jih večje število učencev lahko natančno razloči. G. založnik Jansky je dobil za ta učni pripomoček več priznanj iz čeških učiteljskih krogov in tem se tudi mi radostno pridružimo in ob enem opozarjamo vse svoje stanovske druge na to vrlo dobro učilo. 10 tabel stane z navodilom vred samo 1 gld. 50 kr., na lepenko prilepljene 3 gld., po pošti 10 kr. več.

I. K.

**Zbirka nastenskih zoologičnih podob, založil Karl Jansky v Táboru (Češko).** — Ako hočemo prirodopisje na ljudski šoli z uspehom poučevati, t. j. dosegati v tem šolskem predmetu predpisano nam stvarino, treba nam pred vsem názorno poučevati. Kaj koristi učencu še tako lep popis srne v gozdu, zajca na polji, ako teh živalij še nikoli v naravi videl ni, ni zmožen, predstavljati si po napovedanih znakih obravnavanih živalij. Da je torej ta pouk uspešen, si vé vsak tovariš pomagati. Pokaže učencem žival iz nature ali mrtvo nabasano in ako tega nima, uporablja stenske podobe. Kakšne zahteve se pa stavljajo na dobre šolske stenske podobe, je znano vsakemu. Izdelane morajo biti z veliko natančnostjo (dobro kolorirane imajo pred drugimi prednost), imeti primerno velikost in ako le mogoče mora biti na jedni tabli samo jedna žival. Ker so pa take table po večini zelo drage, niso vse šole v stanu omisliti si tega prepotrebne učila. Zgoraj omenjena zbirka ima poleg naznačenih lastnosti še to, da ni draga, kajti 5 tabel iz trdega popirja stane samo 2 gld. 50 kr., posamezne podobe 60 kr.; zato jo toplo priporočamo svojim tovarišem.

I. K.

**Slovensko petje v preteklih dobah.** Spisal Fran Rakuša, nadučitelj. Cena 80 kr., zlata obreza 1 gld. 50 kr. Gospod spisatelj je nabral v to lično knjižico mnogo gradiva o slovenski glasbi, raztresenega po raznih knjigah, leposlovnih in drugih listih, kar mu je prizadejalo obilo truda. Vse gradivo je razvrstil v prvem oddelku te knjige v kronološkem redu in v kratkih potezih naslikal delovanje bolj ali manj važnih glasbenikov, opisovaje njih delovanje z njihovimi glasbenimi umotvori vred do današnjega dne. Vsa razprava se bere prijetno, akoravno pogrešamo tu in tam korenitejših opazek in pravičnejše sodbe.

Temu oddelku sledé živatopisi umrlih skladateljev. „De mortuis nil, nisi bene“ tega reka držal se je g. Rakuša veskozi, akoravno je mnogo v teh spisih pretiranega, kakor se sploh v umetnosti, posebno pa v glasbi pri nas marsikaj hvali, kar bi se moralo dostikrat ostro grajati. Tu privoščí nekemu skladatelju polnih deset strani, in lahko umejemo njemu peto slavo, kajti narekovala jo je bratovska ljubezen. Vsi skozi so mojstri, a mi pristavimo, da so vmes tudi mojstri skaze. Zdi se nam potrebno tukaj nekaj besed spregovoriti, kako se pri nas premmogí poklicane čutijo komponirati med tem, ko jih je le malo malo izvoljenih. Na nekem izobraževališči je bilo svoje dni pravo tekmovanje gojencev, kdo bode več komponiral in učitelj glasbe jih je v tem še toplo podpiral. Mnenja smo, da to ni bil pravi namen poučevanja glasbe, kajti glasba je umetnost in ne da se „rokodelsko“ priučiti. Ni še vsak skladatelj, kdor nam ubere z rokami na klavirji par lično ubranih akordov, da nam prijetno božajo uho, srce pa mrtvo pusté. Ker je glasba umetnost, ne da se nikakor prisiliti, in kdor že čuti poklic v sebi komponirati, treba mu je pred vsem drugim teoretične in tehnične izobraženosti v toliki meri, da si jo šele prisvoji, ko se leta in leta bavi le s tem predmetom, primerjaje slavne klasike vseh časov in narodov. Dokler smo še na tesnosrčnem, jednostranskem in političnem stališču, da tudi v glasbi nečemo od Nemcev ničesa na posodo jemati, učimo se od Čehov. „Ta „par excel-

lence“ muzikalni narod šteje med svoje može take skladatelje in umetnike, kateri se dandanes smeje meriti z večaki vseh drugih narodov. V njih najdemo v vsaki stroki glasbe zastopnike, od katerih se lahko učimo, kaj je res lepo, umetno, tudi dovršeno.

Pustimo že jedenkrat tiste nesladno doneče, trivijalno zavijajoče pesmi, katere šegačejo ušesa, a sree prazno pusté. Želimo si mesija, kateri bi z neusmiljeno roko jel trebiti v naši glasbi zrnje od plev. Rešeto moralo bi res precej veliko biti, a brez zamere, zrna ostalo bi jako malo. Učimo se torej najpoprej, pustimo govoriti večake in ne bodimo trmoglavi. Preverjeni smo, da, ko pridemo do pravega ukusa, tudi tisti skladatelji, (se ve, častne izjeme so tudi pri nas) kateri štejejo svojih skladb na stotine, ne zastavijo več peresa za komponiranje ampak stavili si bodo ves drug smoter, da gojijo glasbo kot umetnost v koncertih, v cerkvi in v šoli.

Med skladatelje prištevamo tudi mnogo učiteljev. Kdo deluje v narodu laže v povzdigo glasbe, kot učitelj! Potov tukaj ne zaznamujemo, a jedno se nam zdi potrebno, da svoje tovariše prosimo: Nabirajte narodne drobtinice, narodne napeve! Kolikokrat so nas pozivali v ta namen večaki, tudi „Glasb. Matica“ je storila svojo dolžnost, a uspeha je do sedaj še malo. Vsak učitelj je toliko v glasbi zmožen, da zapiše narodno pesem v s a j jednoglasno, — za harmoniziranje bodo skrbeli že strokovnjaki.

O še živčih skladateljih podaje nam spisatelj tudi podatke s tistimi hibami, kakor o prejšnjih. Opominimo naj, da ima A. Nedvéd za povzdigo slov. glasbe vsaj toliko zaslug, kakor kdorkoli si bodi, in vendar je ocena njegovih del jako skromna v tej knjižici. In kaj A. Förster! Pa mi segamo predaleč.

Končno ne odrekamo gospodu spisatelju nikakor zaslug, ki si jih je pridobil s tem, da je lično knjižico z res prav čednimi podobami nekaterih skladateljev poslal med svet. Kakor sam v svoji skromnosti dostavlja, pritrjujemo tudi mi: služila bode strokovnjaku prav dobro pri opisovanji „zgodovine slovenske glasbe“.

— r.

## Vprašanja in odgovori.

**K trinajstemu vprašanju.** Da moremo na to vprašanje določno odgovoriti, prosili smo v 21. številki „Učit. Tov.“ od nekaterih g. tovarišev podatkov, katerih pa do danes še nismo prejeli. Prosimo torej še jedenkrat g. tovariše iz dotičnih krajev, da nam poročajo, ali smemo trgov prištevati: Kostel, Železnike, Kropo, Mengeš in Stari Trg pri Poljanah.

**Štirinajsto vprašanje.** Katere risarske predloge naj si naša šola omisli? (J. A.)

**Odgovor.** Največ se pri nas sedaj naročujejo in rabijo risarske predloge Eichlerjeve. Posebno

se priporočajo za jednorazrednice, kjer učitelju tako malo preostaja časa za ta predmet. Urejene so sicer na široki podstavi, a so tako urejene, da si učitelj lahko po svoji potrebi tvarino izbere, ne da bi se motilo sistematično postopanje. Ker na jednorazrednici v naših razmerah na prosto risanje skoro ni misliti, zadostuje Vam, ako si naročite samo prvi del (stigmografično risanje).

**Petnajsto vprašanje.** Kake in čegave podobe so najpripravnejše za pouk v prirodoznanosti? (J. A.)

**Odgovor.** Za ta pouk se dobi v knjigotržstvu mnogo izdaj. Ako se pa za šolo to učilo kupi, mora